

VIJEĆE EUROPE

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET FÜTTERER PROTIV HRVATSKE

(Zahtjev br. 52634/99)

PRESUDA

STRASBOURG

20. prosinca 2001.

KONAČNA
20/03/2002

Ova će presuda postati konačnom pod okolnostima utvrđenim u članku 44., stavku 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu Fütterer protiv Hrvatske

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

g. C.L. ROZAKIS , *predsjednik*

g. G. BONELLO,

g. P. LORENZEN,

gđa N. VAJIĆ,

gđa S. BOTOUCHAROVA,

g. V. ZAGREBELSKY,

gđa E. STEINER, *suci*

i g. E. FRIBERGH, *tajnik Odjela*

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 29. studenog i 6. prosinca 2001. godine, donosi sljedeću presudu koja je usvojena 6. prosinca 2001. godine:

POSTUPAK

1. Postupak u predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 52634/99) protiv Republike Hrvatske kojeg je hrvatski državljani g. Aleksandar Fütterer ("podnositelj zahtjeva") podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Konvencija") dana 16. lipnja 1999. godine.

2. Hrvatsku Vladu ("Vlada") zastupala je njena zastupnica, gđa Lidija Lukina-Karajković.

3. Podnositelj zahtjeva je tvrdio da, protivno članku 6., stavku 1. Konvencije, građanski postupak kojeg je pokrenula njegova majka, a koji je on nastavio, nije okončan u razumnom roku.

4. Zahtjev je dodijeljen Četvrtom odjelu Suda (pravilo 52., stavak 1. Poslovnika Suda). U okviru tog Odjela, vijeće koje je trebalo razmatrati predmet (članak 27., stavak 1. Konvencije) sastavljeno je u skladu s pravilom 26., stavkom 1. Poslovnika Suda.

5. Odlukom od 7. prosinca 2000. Sud je zahtjev proglasio dopuštenim.

6. I podnositelj zahtjeva i Vlada podnijeli su svaki svoje očitovanje o osnovanosti zahtjeva (pravilo 59., stavak 1.). Nakon konzultacija sa strankama, Sud je odlučio da nije potrebna rasprava o osnovanosti zahtjeva (pravilo 59., stavak 2. *in fine*).

7. 7. studenog 2001. godine zahtjev je dodijeljen Prvom odjelu. U okviru tog Odjela, vijeće koje je trebalo razmatrati predmet (članak 27., stavak 1. Konvencije) sastavljeno je u skladu s pravilom 26., stavkom 1. Poslovnika Suda.

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

8. 5. srpnja 1990. godine majka podnositelja zahtjeva podnijela je tužbu Općinskom sudu u Zagrebu protiv Općine Črnomerec, Zagreb, u vezi sa svojim vlasničkim pravima na dijelu stambene zgrade smještene na području naprijed navedene općine.

9. Na pripremnom ročištu održanom 17. siječnja 1991. godine tuženik je osporio navode tužitelja. 15. veljače 1991. godine tuženik je dostavio svoj odgovor na tužbu. Slijedeće ročište održano je 2. veljače 1993. godine.

10. Rješenjem od 9. studenog 1994. godine Općinski sud u Zagrebu odlučio je da nije nadležan u ovom predmetu. 6. prosinca 1994. godine tužitelj se žalio protiv te odluke. 25. rujna 1996. godine spis je dostavljen Županijskom sudu u Zagrebu, kao žalbenom sudu.

11. 15. rujna 1997. godine umrla je majka podnositelja zahtjeva, a podnositelj zahtjeva proglašen je njezinim jedinim nasljednikom. On je nastavio postupak koji je započela njegova majka.

12. 12. svibnja 1998. godine Županijski sud u Zagrebu ukinuo je prvostupanjsku odluku te vratio predmet Općinskom sudu u Zagrebu. Spis je zaprimljen na tom sudu 10. lipnja 1998. godine i raspoređen u rad sucu 1. siječnja 1999. godine.

13. Slijedeće ročište pred Općinskim sudom u Zagrebu održano je 21. rujna 1999. godine. Stranke su ostale kod svojih zahtjeva. Prema navodima podnositelja zahtjeva on je 27. listopada 1999. godine i 20. siječnja 2000. godine zatražio od suda ubrzanje postupka.

14. Budući da je izmijenjen zakon koji regulira vlasništvo, 2. svibnja 2000. sud je pozvao podnositelja zahtjeva da uskladi svoj zahtjev s promjenama zakona.

15. Na ročištu 19. svibnja 2000. punomoćnik podnositelja zahtjeva predao je usklađen tužbeni zahtjev. Sud je pozvao Gradsko stambeno komunalno gospodarstvo Zagreb da dostavi izlist stanova u zgradi, imena vlasnika i korisnika kao i pravni status korisnika stanova i samih stanova.

16. Slijedeće ročište zakazano za 27. lipnja 2000. godine odgođeno je. Sud je ponovio svoj nalog Gradskom stambenom komunalnom gospodarstvu Zagreb.

17. Na slijedećem ročištu 12. rujna 2000. godine sud je pozvao stranke da dostave svoja očitovanja glede navoda Gradskog stambenog komunalnog gospodarstva Zagreb. Slijedeće je ročište bilo zakazano za 6. studeni 2001. godine. Postupak pred prvostupanjskim sudom je u tijeku.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO

18. Članak 59. stavak 4. Ustavnog zakona o Ustavom sudu (koji je stupio na snagu 24. rujna 1999. godine – u daljnjem tekstu "Zakon o Ustavnom sudu" glasi kako slijedi:

«Ustavni sud iznimno može ispitati ustavnu tužbu prije nego budu iscrpljena druga dostupna pravna sredstva, ako je uvjeren da pobijani akt, ili nedonošenje tog akta u razumnom roku, grubo krši ustavna prava i slobode stranke i da bi, ako ne djeluje, stranka bila izložena riziku nastupa ozbiljnih i nepopravljivih posljedica.¹»

¹ Prijevod s engleskog. Izvorni tekst članka 59., stavka 4. glasi:

“Ustavni sud iznimno može pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije negoli je iscrpljen pravni put ako utvrdi da je potpuno razvidno da se pobijanim aktom, odnosno nedonošenjem akta u razumnom roku grubo vrijeđaju ustavna prava ili slobode i da bi nepokretanjem postupka za podnositelja tužbe mogle nastupiti teške i nepopravljive posljedice.”

PRAVO

I. PRELIMINARNI PRIGOVOR VLADE GLEDE ISCRPLJIVANJA DOMAĆIH PRAVNIH SREDSTAVA

19. Vlada je pozvala Sud da odbaci zahtjev jer da je podnositelj zahtjeva propustio iscrpiti domaća pravna sredstva. U tom je pogledu tvrdila da podnositelj zahtjeva nije podnio ustavnu tužbu na temelju članka 59. stavka 4. novo izmijenjenog Zakona o Ustavnom sudu. Taj Zakon iznimno dozvoljava Ustavnom sudu ispitati ustavnu tužbu prije iscrpljenja drugih dostupnih pravnih sredstava u slučajevima kad je razvidno kako postoji ozbiljan rizik da bi mogla biti povrijeđena ustavna prava i slobode stranke i da bi moglo doći do ozbiljnih i nepopravljivih posljedica zbog toga što mjerodavne vlasti nisu donijele odluku.

20. Sud je u svojoj odluci o dopuštenosti predmeta od 7. prosinca 2000. godine odbio Vladin prigovor utvrdivši da je članak 59. stavak 4. Zakona o Ustavnom sudu donesen nakon što je podnositelj zahtjeva podnio svoj zahtjev Sudu, i da se stoga ovaj članak nije mogao primijeniti retroaktivno na predmet podnositelja zahtjeva.

No, Vlada je sada dostavila odluku Ustavnog suda od 11. srpnja 2000. godine u kojoj je sud ispitao odugovlačenja u postupcima do kojih je došlo prije stupanja na snagu članka 59. stavka 4. Zakona o Ustavnom sudu. Oni stoga tvrde da zahtjev treba biti proglašen nedopuštenim zbog neiscrpljivanja.

21. Podnositelj zahtjeva tvrdi kako tužba na temelju članka 59. stavka 4. Zakona o Ustavnom sudu nije redovno pravno sredstvo u domaćem pravnom sustavu budući da Ustavni sud ima potpuno diskreciono pravo odlučiti hoće li ili neće ispitati tužbu i to samo kad je stranka pretrpjela nepopravljive posljedice.

22. Sud podsjeća da je 26. srpnja 2001. u predmetu Horvat protiv Hrvatske utvrdio da tužba na temelju članka 59. stavka 4. Zakona o Ustavnom sudu iz 1999. godine nije učinkovito sredstvo u odnosu na duljinu postupka u Hrvatskoj (vidi *Horvat v. Croatia*, br. 51585/99, stavci 34-48, 26. srpanj 2001. koja će biti objavljena u službenim izvješćima Suda). Sud ne vidi nikakav razlog da odstupi od ovog utvrđenja. Stoga Sud odbija prigovor Vlade.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. KONVENCIJE

23. Podnositelj zahtjeva prigovara da postupak povodom njegove građanske tužbe za priznanje vlasništva nije okončan u razumnom roku kako propisuje članak 6. stavak 1. Konvencije, koji u mjerodavnom dijelu glasi kako slijedi:

“Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi....svatko ima pravo...da sud...u razumnom roku ispita njegov slučaj“

A. Razdoblje koje treba uzeti u obzir

24. Sud prvo primjećuje da je postupak započeo 5. srpnja 1990. godine kad je majka podnositelja zahtjeva podnijela svoju građansku tužbu Općinskom sudu u Zagrebu. Međutim, razdoblje koje spada u nadležnost Suda nije počelo tog datuma, već 5. studenog 1997. godine, kad je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Hrvatsku (vidi presudu *Foti and Others v. Italy* od 10. prosinca 1982., Serija A., br. 56., str. 18., stavak 53 i *Rajak v. Croatia*, br. 49706/99, stavak 37, 28. lipanj 2001, neobjavljena). Postupak se trenutačno vodi pred prvostupanjskim sudom. Dakle, do sada je postupak trajao više od 11 godina, od čega razdoblje od tri godine i deset mjeseci jest razdoblje koje Sud treba ispitati.

25. Sud podsjeća da je, u svrhu određivanja razumnosti duljine vremenskog razdoblja o kojem se radi, potrebno uzeti u obzir stanje predmeta na dan 5. studenog 1997. godine (vidi, među drugim izvorima *Styranowski v. Poland*, br. 28616/95, st. 46, ECHR 1998-VIII). U tom pogledu Sud primjećuje da je u trenutku stupanja na snagu Konvencije u odnosu na Hrvatsku postupak trajao sedam godina i četiri mjeseca.

B. Primjenjivi kriteriji

26. Sud podsjeća da razumnost duljine postupka treba ocjenjivati u svjetlu okolnosti predmeta i imajući na umu kriterije utvrđene njegovom sudskom praksom, i to osobito složenost predmeta, ponašanje podnositelja zahtjeva i mjerodavnih vlasti, kao i važnost onoga što se za podnositelja zahtjeva u sporu dovodi u pitanje (vidi nedavne izvore, presudu *Humen v. Poland* [GC], br. 26614/95, 15. listopada 1999., neobjavljeno, stavak 60. te *Comingersoll S.A. v. Portugal* [GC], br. 35382/97, ECHR 2000-IV).

C. Tvrđnje stranaka

27. Vlada tvrdi da je ovaj predmet i činjenično i pravno složen, jer da je nužno utvrditi vlasničko stanje u odnosu na dotičnu zgradu kroz nekoliko desetljeća.

28. Podnositelj zahtjeva tvrdi da sud nije ništa učinio kako bi utvrdio vlasničko stanje zgrade prije 19. svibnja 2000. godine kad je od Gradskog stambenog komunalnog gospodarstva Zagreb zatražio da dostavi izlist stanova u zgradi, imena vlasnika i korisnika kao i pravni položaj korisnika stanova i samih stanova.

29. Glede ponašanja podnositelja zahtjeva, Vlada tvrdi da niti podnositelj zahtjeva niti njegova majka nisu tražili od suda da ubrza postupak. Nadalje, da podnositelj zahtjeva nije nikada obavijestio sud da mu je majka umrla. Iako je zakon koji uređuje vlasnička prava stupio na snagu 1. siječnja 1997. godine, podnositelj zahtjeva uskladio je svoj zahtjev s tim zakonom tek 19. svibnja 2000. godine.

30. Podnositelj zahtjeva tvrdi da je 1994. godine njegova majka tražila od Ministarstva pravosuđa da ubrza postupak i da je on takve zahtjeve predao predsjedniku vijeća 27. listopada 1999. godine i 20. siječnja 2000. godine. On također tvrdi da budući da je njegova majka imala pravnog zastupnika u postupku, da iako je umrla, sud nije imao nikakvih prepreka nastaviti postupak. Nadalje, činjenica da on nije uskladio svoj zahtjev s promjenama u zakonu nije mogla spriječiti sud da nastavi postupak u ovom predmetu.

31. Glede ponašanja domaćih vlasti, Vlada tvrdi da su domaći sudovi pokazali revnost u vođenju postupka. Osobito, Vlada ističe kako su u građanskom postupku sudovi ograničeni u svojoj aktivnosti jer ne smiju poduzimati postupovne korake na svoju inicijativu nego

uglavnom prema zahtjevima stranaka. Općinski sud u Zagrebu održao je ročišta prema svojim objektivnom mogućnostima budući da je količina predmeta u radu u građanskom odjelu tog suda jako velika i da je svakom sucu raspoređeno u rad između devetsto i tisuću predmeta.

D. Ocjena Suda

32. Sud priznaje da se u ovom predmetu radi o određenom stupnju složenosti. Međutim, kao što je istaknuo podnositelj zahtjeva, Općinski sud u Zagrebu tek je u svibnju 2000. godine, kad je postupak već trajao više od deset godina, zatražio dokumente glede navodno složenih činjenica.

33. Glede ponašanja podnositelja zahtjeva, istina je da je podnositelju zahtjeva trebalo dosta vremena da uskladi svoj zahtjev s izmjenama zakona. Međutim, to nije činjenica koja je mogla spriječiti sud postupati u predmetu. Štoviše, na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije, dužnost je sudova okončati postupak u "razumnom roku", bez obzira jesu li stranke zatražile ubrzanje postupka. Stoga Sud smatra da ponašanje podnositelja zahtjeva ne može objasniti dugotrajan karakter postupka.

34. Sud primjećuje da se u razdoblju koje treba uzeti u obzir ništa nije događalo u predmetu između 5. studenog 1997. godine i 12. svibnja 1998. godine, 12. svibnja 1998. godine i 21. rujna 1999. godine, 21. rujna 1999. godine i 2. svibnja 2000. godine i sve od 12. rujna 2000. godine. Stoga objašnjenja Vlade za odugovlačenja nisu uvjerila Sud. On podsjeća da je na državama ugovornicama organizirati svoje pravne sustave na takav način da njihovi sudovi mogu svakome jamčiti pravo dobiti konačnu odluku u sporovima koji se tiču građanskih prava i obveza u razumnom roku (vidi, među ostalim izvorima; *G.H. v. Austria*, br. 31266/96, st. 20, 3. listopad 2000., neobjavljena).

35. U svjetlu kriterija iznesenih u svojoj sudskoj praksi i imajući na umu sve okolnosti predmeta, Sud smatra da duljina postupka koja je predmetom prigovora i koji još uvijek traje pred prvostupanjskim sudom, ne zadovoljava zahtjev razumnog roka. Stoga je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

III. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

36. Članak 41. Konvencije propisuje:

"Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci."

A. Šteta

37. Podnositelj zahtjeva tražio je da mu se dosudi 960.000 hrvatskih kuna (HRK) kao naknada za financijski gubitak koji je navodno pretrpio zbog duljine postupka. Objasnio je da nije mogao dati u najam stanove u Zagrebu čiji posjed traži u dotičnom postupku. Kao posljedicu toga pretrpio je gubitak dobiti.

38. Vlada tvrdi da podnositelj zahtjeva nije pretrpio nikakvu materijalnu štetu zbog duljine postupka i da nema uzročne veze između duljine postupka i korištenja stanova koje potražuje podnositelj zahtjeva.

39. Sud primjećuje da se zahtjev podnositelja zahtjeva za naknadu materijalne štete temelji na navodno izgubljenoj dobiti. Sud ne može spekulirati o tome kakav bi bio ishod da je podnositelj zahtjeva dobio konačnu odluku povodom svoje tužbe u razumnom roku. Sud stoga odbacuje taj zahtjev.

40. U odnosu na nematerijalnu štetu, podnositelj zahtjeva tražio je iznos od 40.000 hrvatskih kuna (HRK).

41. Vlada je zatražila od Suda da ocjeni iznos pravedne naknade koju treba dosuditi na temelju svoje sudske prakse u građanskim predmetima u kojima se traži redovna revnost.

42. Sud prihvaća da je podnositelj zahtjeva pretrpio štetu koja je po svojoj naravi nematerijalna kao rezultat duljine postupka. Dajući svoju ocjenu na pravičnoj osnovi i imajući na umu okolnosti predmeta Sud dosuđuje podnositelju zahtjeva 20.000 HRK, kao naknadu za nematerijalnu štetu.

B. Troškovi i izdaci

43. Podnositelj zahtjeva je tražio iznos od 2.440 HRK na ime troškova i izdataka za pravnu pomoć.

44. Vlada nije komentirala zahtjev podnositelja zahtjeva za naknadu troškova i izdataka nastalih tijekom postupka pred Sudom.

40. Prema sudskoj praksi Suda, troškovi i izdaci se mogu dosuditi jedino u mjeri u kojoj ih je podnositelj zahtjeva stvarno imao i u kojoj su bili nužni, te koji su razumni u odnosu na *quantum* (vidi, između ostalih pravnih izvora, *Arvelakis v. Greece*, br. 41354/98, st. 34, 12. travanj 2001., neobjavljena). Sud primjećuje da je podnositelju zahtjeva pravnik pomogao samo u svrhu podnošenja zahtjeva na temelju članka 41. Konvencije. Sud dosuđuje podnositelju zahtjeva zatraženi iznos, tj. 2.440 HRK.

C. Zatezna kamata

41. Prema informacijama koje ima Sud, zakonska kamatna stopa koja se u Hrvatskoj primjenjuje na dan donošenja ove presude iznosi 18% godišnje.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

1. *Odbacuje* preliminarni prigovor Vlade,
2. *Presuđuje* da je došlo do povrede članka 6., stavka 1. Konvencije;
3. *Presuđuje*

(a) da tužena država treba, u roku od tri mjeseca od dana kada presuda postane konačna u skladu sa člankom 44., stavkom 2. Konvencije, podnositelju zahtjeva isplatiti sljedeće iznose:

- (i) u odnosu na nematerijalnu štetu, 20.000 (dvadeset tisuća) hrvatskih kuna;

(ii) u odnosu na troškove i izdatke 2.440 (dvije tisuće i četiristo četrdeset) hrvatskih kuna;

(b) da se nakon proteka naprijed navedena tri mjeseca do namirenja plaća obična kamata prema godišnjoj stopi od 18%.

4. *Odbacuje* ostatak zahtjeva podnositelja zahtjeva za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskom i upućeno u pisanom obliku dana 20. prosinca 2001. u skladu s pravilom 77., stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Erik FRIBERGH
Tajnik

CHRISTOS ROZAKIS
Predsjednik